Copyrught © 2011 Zdzisław Kalinowski

Stacja kolejowa Rejowiec po 21.07.1944r.

Krótka wzmianka wyjaśniająca przynależność terytorialną Stacji Rejowiec po 1954 roku do Rejowca Fabrycznego. Od dnia 29 września 1954 roku w miejsce rozległych obszarowo gmin (Gminnych Rad Narodowych) wprowadzono mniejsze jednostki administracji terenowej – gromady (Gromadzkie Rady Narodowe). W taki sposób zapoczątkowano powstanie gromady Morawinek (Gromadzka Rada Narodowa w Morawinku). To był faktyczny koniec podległości administracyjnej pod Rejowiec. Po paru latach w Dzienniku Ustaw z 1957 r. nr. 59 pozycja 317 ukazało się Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 listopada 1957 r. w sprawie utworzenia niektórych osiedli w województwach: katowickim, kieleckim, krakowskim, lubelskim, poznańskim i wrocławskim, Tak, więc między innymi miejscowości Stacja Rejowiec, Stajne- Złote, Stajne - Polesie, Morawinek objęte zostały jedną wspólną nazwą - **Rejowiec Fabryczny** a to już przysłowiowy krok do przekształcenia osiedla w miasto i tym samym na trwale oderwania się od gminy **Rejowiec**. Prawo miejskie uroczyście nadano **Rejowcowi Fabrycznemu dnia 22 lipca 1962 roku[1].**

---------- ,, ----------

Przed dniem 21 lipca 1944 roku po raz ostatni oglądano wspaniałe obiekty architektoniczne związane z infrastrukturą stacji kolejowej w Rejowcu. Uciekający niemieccy okupanci przed szybko zbliżającym się frontem zamienili wszystko w zwały dymiącego gruzu i zdeformowanej stali. Długo po wojnie, wielokrotnie słyszałem w opowieściach o przeszłości, o wyjątkowej urodzie budynków stacyjnych Rejowca. Po latach poszukiwań natrafiłem w końcu na fotografię przedstawiająca dworzec i to był początek przełomowy. W niedługim czasie po tym wydarzeniu udało mi się zgromadzić znaczącą kolekcję zdjęć tematycznie związaną z dworcem kolejowym. Nigdy nie przypuszczałem, że zachowało się ich tak wiele. Być może kiedyś przy sprzyjających okolicznościach zostaną zaprezentowane w formie odrębnego wydania albumowego.

---------- ,, ----------

W trzeciej dekadzie lipca 1944 roku specjalny oddział wojska niemieckiego, planowo i systematycznie wysadzał przy pomocy trotylu urządzenia i budynki związane z węzłem kolejowym w Rejowcu. Niszczono tory kolejowe. Echa tamtych dramatycznych wydarzeń zostały zawarte w dwóch krótkich relacjach. Świadkowie tamtych dramatycznych wydarzeń opisywali je w następujący sposób:

---

[1] Dz.U. 1962 nr 41 poz. 188 Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 lipca 1962 r. w sprawie utworzenia niektórych miast.

Dziennik Ustaw Nr 41 — 346 — Poz. 188 i 189

188

ROZPORZĄDZENIE PREZESA RADY MINISTRÓW

z dnia 7 lipca 1962 r.

w sprawie utworzenia niektórych miast.

Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1950 r. o dokonywaniu zmian podziału administracyjnego Państwa (Dz. U. Nr 6, poz. 48) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zalicza się do miast:

6) w województwie lubelskim:
osiedle Rejowiec Fabryczny w powiecie chełmskim,
osiedle Poniatowa w powiecie opolsko-lubelskim;

7) w województwie olsztyńskim:

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*

Copyrught © 2011 Zdzisław Kalinowski

(...) „21 lub 22 lipca, kiedy Niemcy zaczęli wysadzać tory, rozjazdy i budynki na stacji [2] *oraz na odcinku od Chełma do Rejowca. W Rejowcu wysadzili wszystkie rozjazdy,* ***dworzec, wieżę ciśnień*** *(typowy obiekt dyrekcji radomskiej PKP) oraz dwie murowane nastawnie rozjazdów z odległości, rampę i magazyn towarowy a także murowany dom mieszkalny piętrowy (jeden taki jest w Chełmie do dziś) 8-mieszkalny. Został tylko jeden tzw. Pół-koszarek murowany, w którym mieszkał zawiadowca odcinka drogowego Jan Burewicz i mieściła się kancelaria odcinka"*[3].

Relacja druga:

„Cofające się w popłochu wojska niemieckie z powiatu chełmskiego rozpoczęli w dniu 21 lipca 1944 roku niszczenie urządzeń i torów kolejowych od stacji Chełm do Rejowca. Praktycznie wysadzali wszystko, co napotkali na swojej drodze. Ładunkami wybuchowymi rozrywali tory. Dziwnym zbiegiem okoliczności zapomnieli o przystanku w Zawadówce. Doszczętnie zniszczyli urządzenia i przystanek Kadzinek specjalnie wybudowany i przystosowany w czasie okupacji z przeznaczeniem do deportacji Żydów z Getta Rejowiec do obozu zagłady w Sobiborze. W godzinach popołudniowych pododdział niemieckich minerów (saperów) dotarł do stacji kolejowej w Rejowcu. Pracownicy kolejowi wraz z rodzinami zdołali wcześniej uciec i schroni się po okolicznych wsiach. Pod wieczór rozległy się silne detonacje. Nad stacja kolejową widać było ogień i duże kłębowisko dymu, który przesłaniał cały teren. Noc z 21/22 lipca 1944 roku była przerażająca. Nad ranem ucichło wszystko. Świt ukazał przerażający widok. Stacja kolejowa przestała istnieć. Po pięknym piętrowym dworcu zostały gruzy i zgliszcza. Wszystko na terenie stacyjnym było wysadzone w powietrze. Pozostało rumowisko po dworcu kolejowym, wieży ciśnień, domach mieszkalnych (w tym 8-io rodzinnych), magazynach, nastawniach i itp. Tory główne i boczne uszkodzone. Porozrywane na kawałki i poskręcane od wybuchów ładunków trotylu. Siłą podmuchu porozrzucane na znaczne odległości. Nie nadawały się do ponownego użycia. Rozjazdy, nastawnie przestały istnieć (uszkodzone krzyżownice i iglice – zasadnicze części rozjazdów). Budynki nastawni wysadzone do fundamentów. W sposób metodyczny, Niemcy „rozprawili" się z ważnym węzłem kolejowym. Skala zniszczeń była ogromna. Pozostawili po sobie gruzy i spaloną ziemię."

Budynek stacji kolejowej Rejowiec.
(Wybrane fotografie)

[2] 21 lub 22 lipca 1944 roku. Dotyczy stacji Chełm.

[3] Jan Michalczuk – „Odbudowa urządzeń kolejowych w rejonie Chełma – Rejowca" – „Eksploatacja Kolei" .

Copyrught © 2011 Zdzisław Kalinowski

Dworzec stacji kolejowej Rejowiec Widok od strony południowej. Wysadzony w powietrze przez Niemców z 21/22 lipca 1944 roku.

Copyrught © 2011 Zdzisław Kalinowski

Copyrught © 2011 Zdzisław Kalinowski

Dworzec stacji Rejowiec – elewacja południowa.

Nowy dworzec na stacji Rejowiec.

Po II wojnie światowej w latach rządów dyktatury proletariatu mieniącego się przedstawicielstwem ludu pracującego miast i wsi, skupionej wokół Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, jako przewodniej siły narodu, fotografowanie min. Obiektów kolejowych bez specjalnego zezwolenia było surowo karane (były to obiekty uważane za strategiczne, związane ściśle z obronnością kraju). W widocznych miejscach były wywieszane tabliczki o zakazie fotografowania. Nieliczne przetrwały do czasów współczesnych.

Copyrught © 2011 Zdzisław Kalinowski

Wyblakła tabliczka o zakazie fotografowania (relikt z przeszłości), która jeszcze wisi na drzwiach nieczynnej wieży ciśnień w Rejowcu Fabrycznym.[4] *Fotografię wykonano 22.08.2011r.*

Złapany amator zdjęć związanych z koleją ponosił dość dotkliwą karę i trzeba było mieć dużo szczęścia, aby nie być oskarżonym o szpiegostwo. Rzecz jasna aparat, film były konfiskowane. Na kanwie tych bzdurnych przepisów fotografie dworców i urządzeń kolejowych z tamtych lat należały do rzadkości. Jeżeli już je wykonano to tylko z ukrycia i w wielu przypadkach były złej, jakości. Do tak wykonanych fotografii należy te poniżej prezentowane. Zaświadczają one o *sapere ausuris* fotografującego.

W miejscu zniszczonego dworcz kolejowego tymczasowo ustawiono zakryte wagony towarowe bez kół a po krótkim czasie zastąpiono je potwornie szpetnymi budami tzw. „barakami", które przetrwaly do 1961 roku.

Dworzec kolejowy w Rejowcu. Fotografia z 1959 r.

[4] Zgodnie z rozporządzeniem ministra infrastruktury z dnia 23 listopada 2004 r. w sprawie przepisów porządkowych obowiązujących na obszarze kolejowym, w pociągach i innych pojazdach kolejowych (Dz. U. Nr 264, poz. 2637) **nie jest zabronione robienie zdjęć fotograficznych, filmowanie, szkicowanie i rysowanie obiektów kolejowych**.

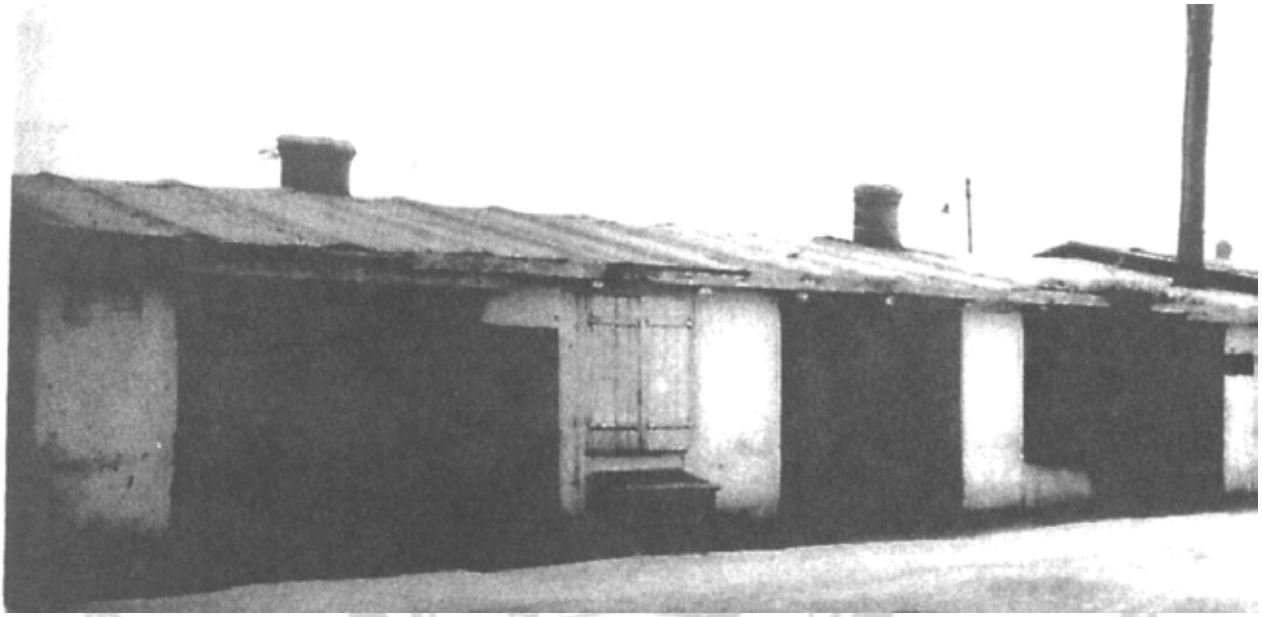

Ciąg zabudowań (baraków) dworca kolejowego w Rejowcu w których mieściły się rózne magazyny poczekalnia dworcowa, pomieszczenia biurowe..

Załoga węzła kolejowego Rejowiec na tle baraków stacyjnych. Fotografię wykonano na potrzeby ówczesnej prasy partyjnej

Barakowa prowizorka trwała do roku 1961. Budynek nowego dworca kolejowego przekazano do użytku 18 września 1961 roku. Był to swoistego rodzaju koszmarek archtektoniczny niczym się nie różniący w swoim wyrazie od pierwotnie postawionych baraków powojennych.

Siermiężne dzieło architektoniczne w swoim „unikalnym" wyrazie artystycznym doby PRL-u.

Opuszczony budynek dworca kolejowego Rejowiec. W wyniku zaniedbań został prawie całkowicie zdewastowany. Zniszczono wszystko co się dało zniszczyć. Jeszcze kilka lat i po tej „perełce architektury PRL-u" zostanie kupa gruzu i wspomnienie. Cofamy się od sytuacji z polowy roku 1944. Fotografię wykonano 22.08.2011r.

Budynek mieszkalny.

Copyrught © 2011 Zdzisław Kalinowski

Maison d'habitation à la station de Rejowiec ● A railway dwelling-house at Rejowiec Station. ● Eisenbahner-Wohnhaus bei der Bahnstation Rejowiec.

Tak wyglądał ośmiorodzinny dom mieszkalny kolejarzy stacji Rejowiec. Wybudowany w 1925 roku.

Dom mieszkalny pracowników kolei stacji Rejowiec

Copyrught © 2011 Zdzisław Kalinowski

Na pierwszym planie gruzowisko po 8- rodzinnym domie mieszkalnym. W głębi resztki ocalałych zabudowań. Fotgrafię wykonano w listopada 1946 r.

Wieża ciśnień, która nie przetrwała zawieruchy wojennej.

Na ośmiu bocznym fragmencie wierzy, napisy – ***Rejowiec***

Tyle z niej pozostało po odejściu wojsk niemieckich: Fotografie wykonane w listopadzie roku 1946.

Pozostalości po wieży ciśnień.

Copyrught © 2011 Zdzisław Kalinowski

Fragmenty wysadzonej w powietrze wieży cisnień. Po prawej stronie prowizorycznie odbudowana jej następczyni

Copyrught © 2011 Zdzisław Kalinowski

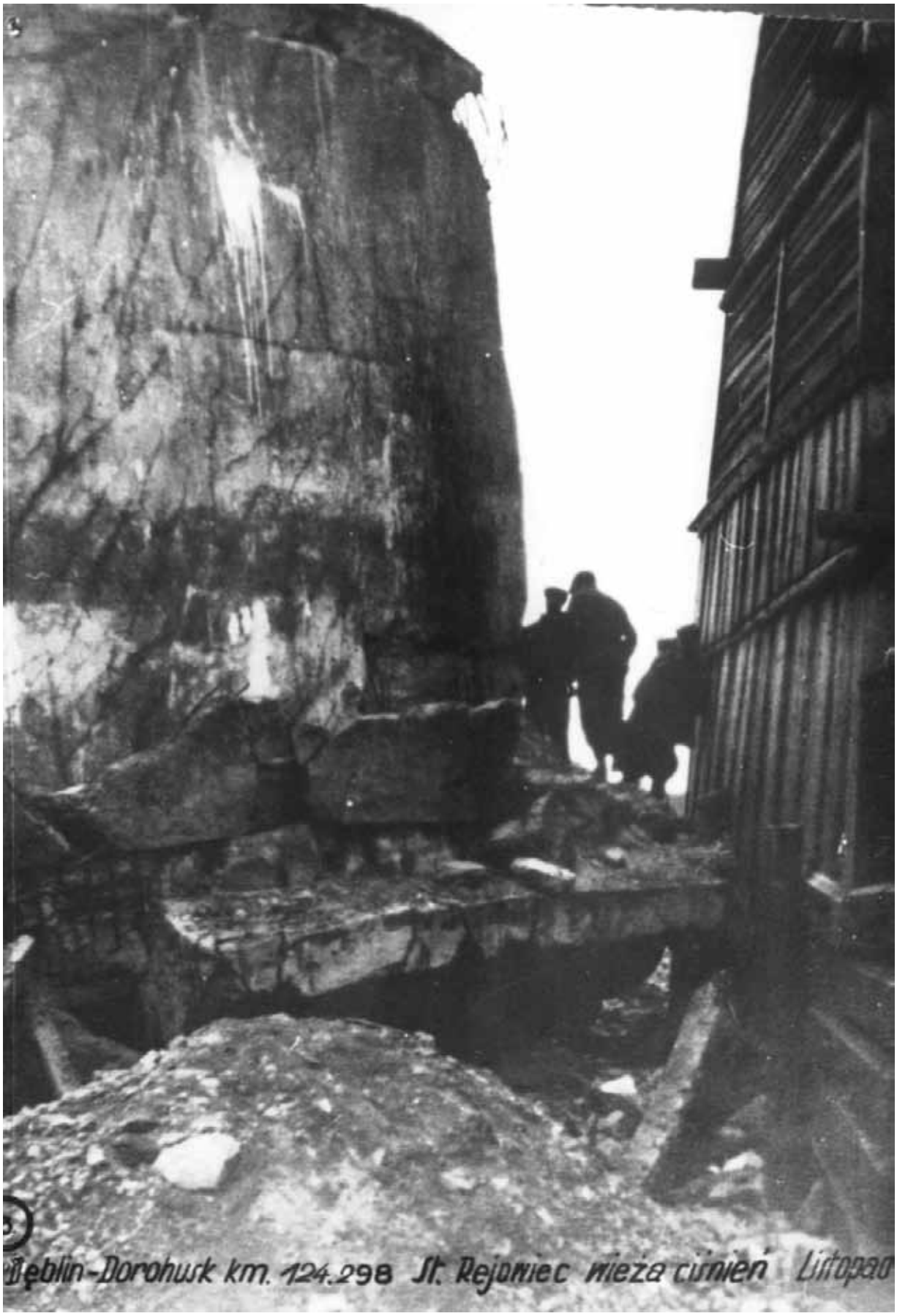

Foto z listopada 1946r.

Wieżę ciśnień wbudowano pod koniec lat 40-stych XX wieku.(rok 1948) Fotografię wykonano 22.08.2011r.

Nastawnie Nr. 1 i 2. (Fotografie wykonane w 1946 roku)

Copyrught © 2011 Zdzisław Kalinowski

Ruiny po nastawni nr. 1.

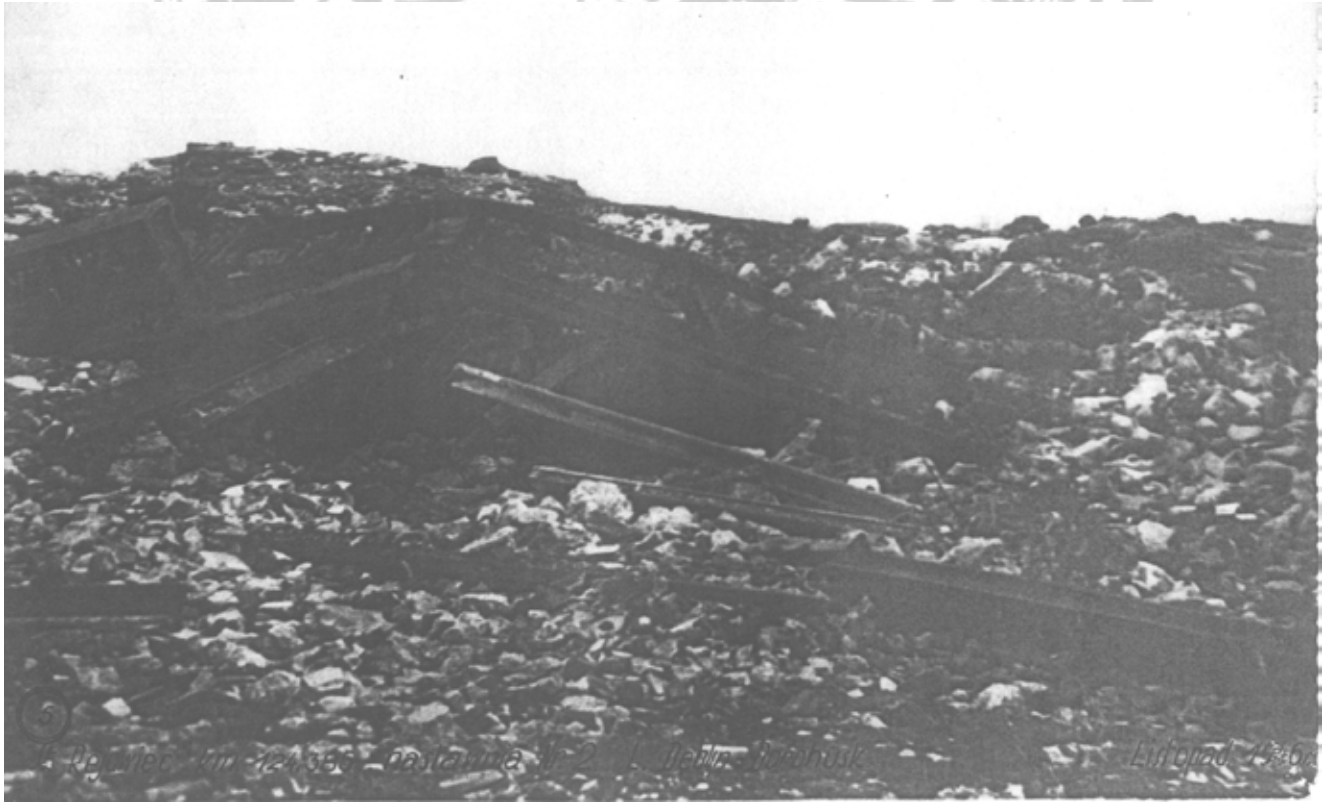

Copyrught © 2011 Zdzisław Kalinowski

Tak wyglądała nastawnia nr. 2 po ucieczce wojsk niemieckich. Fotografię wykonano w listopadzie roku 1946.

---------- ,, ----------

Inwestycyjne na stacji Rejowiec w latach 1950 – 1955: budynek ambulatorium jednopiętrowy, murowana wieża ciśnień, hydrofornia, dwie nastawnie i waga wagonowa.

Pociąg elektryczny wjechał na stację Rejowiec o godzinie 12,15. Trasa Lublin - Rejowiec (odcinek Jaszczów - Rejowiec od 21.07.1983) - Dorohusk od 1.06.1984r.

Na potrzeby opracowania oprócz własnych materiałów posłużyłem się wybranymi fotografiami udostępnionymi między innymi przez:
- Dyrekcję Szkoły Podstawowej im. Mikołaja Reja w Rejowcu Fabrycznym,
- Archiwum Delegatury WUOZ w Chełmie,
- dar Wiesława Wojasiewicza,
- fotografie ze zbiorów ks. Henryka Kapicy.

Za co serdecznie dziękuję.